

OVER DE (VOOR)GESCHIEDENIS VAN DE ORDE DER VERDRAAGZAMEN

Toen mij door de voorzitter gevraagd werd of ik op de Algemene Ledenvergadering iets wilde vertellen over de geschiedenis van de Orde der Verdraagzamen, was het eerste wat mij opkwam: over welke Orde hebben we het dan? Want voor sommigen is de Orde der Verdraagzamen hetzelfde als de huidige Vereniging met die naam, voor anderen is het veeleer de aanduiding voor een bepaald harmonisch geheel van entiteiten in hogere, in elk geval niet-aardse, sferen waarmee mediamiek in contact kan worden getreden, en voor weer anderen is het de naam die in het Nederlands taalgebied is gebruikt voor een samenwerkingsverband met een aantal van die entiteiten. Hiermee rekening houdend kan de geschiedenis van de Orde daarom in drie perioden worden onderscheiden:

1. De (voor)geschiedenis tot aan het begin van de twintigste eeuw, zoals ons medegegdeeld door middel van Karel van der Nagel.
2. De periode dat de naam "Orde der Verdraagzamen" is gebruikt, tot aan de oprichting van de huidige Vereniging.
3. De periode vanaf de oprichting van de huidige Vereniging tot heden.

Voor de eerste periode zijn de mededelingen van de sprekers, zoals opgenomen in de verslagen, in beginsel de enige bron. Over de tweede periode is naast wat de sprekers daarover hebben gezegd, ook enige informatie uit andere bronnen beschikbaar en voor de derde periode is uiteraard het bestuursarchief van de Vereniging de meest gezaghebbende bron van feiten.

In dit stukje beperk ik mij tot de eerste twee perioden, een geschiedschrijving van de Vereniging aan anderen overlatend

Dic Sonneveld, oud-voorzitter.

DE VOORGESCHIEDENIS

De voorgeschiedenis van de Orde, d.w.z. de ontwikkelingen die uiteindelijk tot het ontstaan van de Orde hebben geleid, zijn o.m. beschreven in het verslag van de bijeenkomst in Hilversum, 4 september 1967. Die geschiedenis begint "in de tijd dat homo sapiens nog een rariteit was", en beschrijft de toenmalige contacten met de geestelijke wereld, het ontstaan van een geloof in het hiernamaals bij die eerste beschavingen en de eerste belangstelling voor geestelijke studies en onderlinge harmonie.

Een tijdsaanduiding voor het laatste is gegeven in het verslag van Zondag 27-5-1989: "Aan deze taak, die wij eens vrijelijk op ons genomen hebben, en die wij al bijna 10.000 jaar, op de wereld, op velerlei wijze dus, proberen te volbrengen ... "

Stem jrg. 1-38 (14 juni 1957)

"Het is begonnen met wat priesters en wijzgeren, een paar mensen, gevlucht misschien voor de samenleving. Zij kwamen in onze wereld terecht. (...). Dezen zijn begonnen. Het begin van de Orde. Anderen hebben zich erbij gevoegd. Langzaam maar zeker is het een groep geworden."

Een aanduiding als "bijna 10.000 jaar" is natuurlijk slechts een indicatie en geeft aan dat er niet een duidelijk moment is aan te geven waarop het allemaal is begonnen. Zoals zo vaak groeit iets geleidelijk uit.

Antwerpen 69-11-18

"Er is in de vroeg Egyptische periode al een reeks denkers geweest, die uitgingen van het standpunt dat de mensen samen moesten werken, dat zij moesten zoeken naar hetgeen hen verenigt en niet naar hetgeen hen scheidt. Deze groep werd o.m. in de Griekse periode aanmerkelijk versterkt."

Brochure 184

"Toen wij begonnen, spraken wij nog niet over verdraagzaamheid, maar over verlichting. (...). In het begin dachten we: indien we enkele mensen licht kunnen geven, dan bereiken we iets, maar wat bleek: die mensen vonden een innerlijke verlichting en begonnen onmiddellijk tegen anderen te zeggen: Nu weet ik het beter en doe jij maar wat ik wil. Zo zijn we langzamerhand omgezwaaid in de richting van de verdraagzaamheid. Dat is al een aardige tijd geleden, meer dan 2000 jaar."

Dus net zoals er slechts langzamerhand sprake is geweest van het ontstaan van de Orde is ook het bevorderen van verdraagzaamheid niet vanaf het begin al een doelstelling geweest, maar is de wenselijkheid daartoe langzamerhand gegroeid en is uiteindelijk kenmerkend geworden.

HET BEGIN VAN HET WERK VAN DE ORDE OP AARDE

Stem jrg. 5, nr. 15

"Onze Orde bestaat – zij het niet onder de naam, die u kent - reeds in de tijd voor Christus geboorte. Zij werkt op deze aarde in vele verschillende vormen vanaf ongeveer 500 na Chr."

Antwerpen 69-11-18

"Daarna echter wordt het steeds moeilijker om invloed uit te oefenen en wordt een kleine poging gedaan o.a. door middel van Druïden. Dat lukt niet erg, we blijven dus inspiratief werken en rond 1600, wanneer de belangstelling voor de occulte wereld, en ook voor de filosofische benadering van het menselijk bestaan, groter wordt, vormt zich eigenlijk de kern van hetgeen nu de Orde is: een groep entiteiten die samenwerken met een bepaald doel."

"Dit blijft voortbestaan tot rond 1850-1860 de belangstelling voor spiritisme merkkelijk groter wordt. In deze periode proberen wij mede door het veroorzaken van fenomenen en het geven van bepaalde gegevens, te bereiken dat de mensen weer gaan denken. Het spiritisme neemt dan over en wij beginnen bv. in 1909 in een kleine gemeenschap. Daarna wordt de Orde uitgebreid en rond 1920 wordt door deze Orde gewerkt op een 50 tal verschillende punten. Hierbij vallen steeds weer groepen en mediums weg, andere ontstaan."

Het gaat hier niet alleen om activiteiten in Nederland, maar ook – en vooral - in andere landen.

HET BEGIN VAN DE ORDE IN NEDERLAND

Verslag 54 (20 november 1953)

"Deze Orde bestaat in de geest al langere tijd en zij heeft zich geuit in verschillende centra op de wereld vanaf praktisch het jaar 1892. Hier in Nederland functioneert onze Orde in verschillende omstandigheden reeds vanaf het jaar 1920 praktisch."

Zondag, 27-11-1988

"Onze eerste activiteiten op, zeg maar spiritueel of spiritistisch gebied, zijn begonnen met klopgeestverschijnselen, overschaduwingen, inspiraties en daarna, kleine, vaak op het persoonlijke gerichte seances. Daarna zijn wij, toen de wanhoop van de Eerste

Wereldoorlog ontstond, langzaam maar zeker verdergegaan, met hoopgevende berichten, met versterking van innerlijke krachten, en gelijktijdig met het creëren van een groter begrip van al datgene wat op aarde gebeurt. Van hieruit hebben wij geprobeerd leringen op te bouwen, die in het maatschappelijk gezien nog steeds zeer religieuze Nederland een klein beetje konden aanslaan."

Esoterische Kring, 1 mei 89

"De Orde heeft nu in Nederland alleen al ongeveer 80 jaar gewerkt, met die naam".

Verslag 61, 8 jan 1954

"De Orde – in haar huidige vorm - zij heeft voordien ook al in Nederland bestaan, zij bestond al in de jaren 1909 en 1910 en was reeds betrekkelijk populair bv. in de twintiger jaren ...".

Hilversum 77, 4 september 1967

"In Nederland beginnen we, als ik me niet vergis, in 1912 te werken en we weten rond 1916 eindelijk een medium te vinden en een groepering, waarin we onze lering kunnen uitdragen, (het was in Amsterdam geloof ik, in ieder geval in een van de grote steden). Het medium wordt dan ongeschikt, de groep valt uit elkaar. Ergens anders stichtten we weer een groep en voeren die weer op. We houden dezelfde naam aan en zo komen we via verschillende mediums en verschillende groeperingen, als het ware daarom heen, tot de huidige vorm van de O.D.V. – "Orde Der Verdraagzamen" - voor het Nederlands taalgebied, maar bv. voor een bepaald deel van Amerika "Fraternity of Light".

Dit is een van de weinige keren dat een spreker een naam heeft genoemd van een andere groepering in verband met werkzaamheden van de Orde in een ander land. Op vragen daaromtrent werd namelijk altijd terughoudend geantwoord, met verwijzing naar de mogelijke ongewenste verwickelingen die het bekend worden van internationale verbanden met zich mee zou kunnen brengen.

Inderdaad bestaan er in Amerika regionale groeperingen met de naam "Fraternity of Light", bijvoorbeeld in Ohio en Pennsylvania, zo blijkt uit websites op Internet, maar of een van deze de bedoelde groepering is, is onbekend. Ook is niet bekend of ze reeds in 1967 in een of andere vorm onder deze naam bestonden.

In Ohio: <http://www.sufiohio.com/>

In Pennsylvania: <http://www.valleyschoolofhealingarts.com/>

Stem. Jrg. 5, nr. 15

"Hier in Nederland, in de u bekende vorm, zijn wij werkzaam vanaf 1917-1918."

Verslag, 12 feb 1954

"Eerste groep zetelde oorspronkelijk in Haarlem, is later heropgebloeid in Amsterdam, van daaruit in Den Haag, vandaar naar Amersfoort en daarna weer terug naar Den Haag."

Karel in ODV-Nieuws 1962-1

"Omstreeks 1950 verklaarde een goudsmid in Amsterdam dat hij in 1919 insignes voor een spiritistische vereniging had vervaardigd." Het zou hierbij gaan om de bekende vijf-puntige sterren met inscriptie O.D.V.

Zondag, 27-11-1988

"Maar reeds in de twintiger jaren, en dertiger jaren, hebben wij gewerkt aan de bevrijding van de geest."

Verslag 54

"De eerste grotere bekendheid aan ons werk kon worden gegeven in Nederland in de jaren 1927 tot 1935."

Het is niet uitgesloten dat er nog verslagen van bijeenkomsten uit de twintiger jaren bestaan, althans die suggestie is te lezen in EK 1 mei 89. Een Vereniging "Orde der Verdraagzamen" in Haarlem, Amsterdam, of Amersfoort uit die tijd zal in elk geval geen rechtspersoonlijkheid hebben gehad, want in het gearchiveerde Verenigingsregister in het Nationaal Archief komt de naam bij die plaatsen niet voor.

Karel

"Wij kregen enige tijdschriftjes uit het jaar 1928 toegezonden, uitgegeven door de ODV te 's-Gravenhage."

Deze tijdschriftjes uit 1928 zijn verder niet bekend. Wel zijn ooit van Karel twee exemplaren verkregen van "Opbouw", Orgaan van de Orde Der Verdraagzamen, uit 1932, nummers 1 en 3, en in de bibliotheek van het Permuseum, Amsterdam bevindt zich: Opbouw, 1932, nr. 2.

DE EERDERE ORDE DER VERDRAAGZAMEN IN DEN HAAG

Op <http://kranten.kb.nl/> , een website van de Koninklijke Bibliotheek, kan online gezocht worden in een viertal kranten uit de periode 1910-1945, waaronder "Het Vaderland".

Het Vaderland, 10 november 1932 - avondeditie, bladzijde B-2

Tussen februari en oktober 1932 wordt in Het Vaderland in kleine berichten vermeld dat in "Spiritistische Bladen" - het Orgaan van de Spiritistische Vereniging "Harmonia", en "Het toekomstig Leven" - enthousiaste artikelen staan over een nieuw medium, de heer J. Lijs. Er was in die tijd duidelijk in brede kring veel belangstelling voor spiritistische verschijnselen, ondanks (of dankzij?) dat deze veelal het karakter hadden van kermisattracties en goochelarij in sterk verduisterde kamer-seances voor goedgelovige (en goed betalende) toeschouwers.

Omdat echter toch niet alles onder die noemer kon worden afgedaan waren enkele maanden eerder de eerste universitaire docenten Parapsychologie aangesteld. (Dietz in Leiden en Tenhaeff in Utrecht).

Buiten de spiritistische kringen bleef de belangstelling echter steken bij de vraag naar de "echtheid" en de mogelijke verklaringen van fysieke verschijnselen en was er niet of nauwelijks aandacht voor de inhoud van wat er werd medegedeeld.

Het Vaderland 16 november, 14 december 1932

Ook de discussie over of de heer Lijs nu wel of niet een voldoende "betrouwbaar" medium is, gaat in alle hevigheid door. Er was een richtingstrijd gaande tussen overtuigde deelnemers aan bijeenkomsten enerzijds en parapsychologische onderzoekers van spiritistische verschijnselen, die wetenschappelijk aanvaardbare bewijzen verlangen anderzijds.

Het Vaderland, 22 december 1932

In een ingezonden brief wordt geconstateerd dat artikel 2 van de "Grondwet" van de Orde Der Verdraagzamen woordelijk gelijk is aan artikel 2 van de Grondwet van de Orde der Vrijmetselaren onder het Groot-Oosten der Nederlanden. Alleen het woord Vrijmetselaren was vervangen door Verdraagzamen ...

Het Vaderland, 28 december 1932

De secretaris der "Orde der Verdraagzamen", J.G. Charles-Corbière, verontschuldigt zich ten eerste voor het hem toerekenbare plagiaat: hij was – geen vrijmetselaar zijnde – zeer getroffen door de tekst en had deze zelf overgenomen bij het opstellen van de Ordegrondwet.

Het Vaderland, 16 februari 1933

Melding wordt gemaakt van een zeer kritisch artikel in "Spiritistische Bladen" , dat o.m. eindigt met: "Wij zullen ...zien of de Orde der Verdraagzamen haar hoge taak zal kunnen volbrengen."

Het Vaderland, 19 maart, 14, 15, 16, 22, 23, 25, 26 en 27 september 1933

Lijs wordt door Dietz als een bedrieger beschouwd en wordt onvoldoende medewerking aan wetenschappelijk verantwoord onderzoek verweten. Hij wordt echter volgens de krant in een artikel in "Tot Hoger Leven" gerehabiliteerd en daarbij wordt ditmaal ook de sterke scepsis van de parapsychologen aan de kaak gesteld. Zelf had J. Lijs Den Haag inmiddels verlaten, de kibbelende discussianten, en de Orde Der Verdraagzamen, die hij volgens een van de berichten zou hebben opgericht, achter zich latend.

Het Vaderland, 11 november 1933

In een advertentie wordt de lezers aangeboden om het Novembernummer van "Toekomstig Leven", waarin op alle kritiek gereageerd wordt, gratis toe te sturen.

Het Vaderland, 20 februari, 1 maart, 3 maart, 13 september 1934

Melding wordt gemaakt van een verslag van een seance in Arnhem waarbij de heer Lijs horizontaal door de kamer zweefde. De discussie laait weer op ...

Hoe het verder is gegaan, is niet bekend. Misschien dat in de toekomst, als meer historische kranten en tijdschriften zijn gedigitaliseerd, de draad dan weer kan worden opgepakt.

DE VERNIEUWDE ORDE DER VERDRAAGZAMEN IN DEN HAAG

Zondag, 27-11-1988

"Na de Tweede Wereldoorlog vonden wij een nieuw medium, door ons vele jaren te voren reeds uitgekozen en voorbereid, waardoor het ons mogelijk werd ook theoretische benaderingen te geven, hoe eenvoudig dan ook."

Interview met Karel in Bres

'46-'47 Karel ontmoet de heer Buitendijk op een seance.

(J. Buitendijk is één der in het blad "Opbouw" genoemde leden van de toenmalige Orde Der Verdraagzamen)

Inleiding tot het Jaarprogramma 1957-1958 (juli1957)

"Na 10 jaren lang met het huidig medium gewerkt te hebben ..."

'49: Karel ontmoet Buitendijk opnieuw, werkt mee aan seances en ditmaal is het contact blijvend.

Van de allereerste bijeenkomsten zijn enkele getypte verslagen bewaard gebleven. Deze "doorslagen" hebben alleen een datum en geen hoofd met "Orde Der Verdraagzamen", maar het verslag van februari 1949 is later wel deels afgedrukt in de Rientjes-verslagen van 1953.

1 jan 1949 (49-01-01)

Er was - zo blijkt uit het verslag - kennelijk kort daarvoor medegedeeld dat er in de toekomst allerlei soorten sprekers zouden gaan komen. Het lijkt er daarom op dat dit een van de allereerste, zo niet een deel van 'de' eerste bijeenkomst is geweest.

In maart 1949 "kwam men weer terug" op verdraagzaamheid.

Deze eerste bijeenkomsten waren mogelijk niet (uitsluitend) met Karel van der Nagel als medium, want volgens Karel waren er aanvankelijk 3 mediums.

Enkele doorlagen uit 1951 hebben als hoofd: "De orde van verdraagzaamheid", maar het verslag van 26 sept 1951 begint wel met: "Het gebruikelijk verhaal van het niet-alwetend zijn van de geesten". Ook de term: "Het Schone Woord" is er dan al.

WAAR KOMT DE NAAM "ORDE DER VERDRAAGZAMEN" VANDAAN?

Het feit dat Buitendijk lid was van een Orde der Verdraagzamen in 1932 en ook de eerste voorzitter van de Vereniging is geweest roept de vraag op of hij de naam heeft "meegenomen". De sprekers van de Orde laten daarover echter geen twijfel bestaan:

Introductieavond 19 september 1956

"Wij sprekers, die gebruik maken van dit medium, behoren tot een groep. Deze groep noemt zich Orde Der Verdraagzamen."

Karel in "Stap voor stap naar mediumschap"

"Er kwamen sprekers door die zich aankondigden als:
"Lid van de Orde der Verdraagzamen".

Verslag 17

De groep noemt zich: "Orde Der Verdraagzamen".

Stem jrg. 27, nr. 2

"Zij hebben de naam gekozen voor het Nederlandstalig taalgebied".

DE OPRICHTING VAN DE VERENIGING

Karel van der Nagel werkte als medium aanvankelijk voor vele verenigingen, in en buiten Den Haag, zoals: Vereeniging Tot Hoger Leven, in Rotterdam - Verenigingen Harmonia in Rotterdam, Utrecht, en Den Haag - de Stichting "Ken U Zelfen" in Den Haag - etcetera. Misschien dat bij leden daarvan nog informatie te vinden is uit die tijd, maar dat is niet bekend.

Stem jrg. 5, nr. 5

"... organisatorische vormen zijn onvermijdelijk geworden".

De voornaamste reden om over te gaan tot een organisatievorm met rechtspersoonlijkheid was om het medium de sociale zekerheid van een dienstverband aan te kunnen bieden. Daarnaast zullen ongetwijfeld ook de toenemende financiële posities en bezittingen, zoals waardevolle stencilmachines, reden zijn geweest om het beheer hiervan uit de persoonlijke sfeer te halen.

Aanvankelijk werd een kerkgenootschap opgericht. Zo staat het ook nog te lezen in de oorspronkelijke versie van de "Beginselverklaring", op verzoek van het toenmalig bestuur door de Orde verstrekt, als zijnde een van de essentiële elementen die bij een kerkgenootschap geacht worden te behoren.

Hierbij moet overigens vooral gedacht worden aan een analogie van de in Engeland als religie erkende "Spiritualist Churches", die als voornaamste doelstelling hebben om door middel van mediumschap aan te tonen dat er leven is na de fysieke dood.

Er bleek echter al snel dat in Nederland de juridische organisatievorm van een kerkgenootschap voorbehouden was aan als zodanig erkende geloofsgemeenschappen. Tot een aanvraag voor erkenning is het dan ook niet gekomen en in de plaats daarvan werd een Vereniging opgericht en ter verkrijging van rechtspersoonlijkheid werd een verzoek om Koninklijke Goedkeuring ingediend.

In het Nationaal Archief in Den Haag bevindt zich het dossier van het Ministerie van Justitie met de stukken die betrekking hebben op de aanvraag tot Koninklijke Goedkeuring. (Nr. 56.742 van het inventarisregister Verenigingen).

In het dossier bevinden zich o.m.:

- De aanvraag, gericht aan Hare Majesteit, de Koningin der Nederlanden (ingekomen 27 april 1957) met daarbij:
- Een gewaarmerkte kopie van de Oprichtingsacte (2 januari 1956)
- De Statuten en het Huishoudelijk Reglement
- De Notulen van de eerste Ledenvergadering (21 maart 1956)
- Het jaarprogramma 1956-1957
- ODV-Nieuws Juli 1956

Vermeld wordt dat de Vereniging inmiddels 220 leden telt.

En hiermee begint een nieuwe fase en eindigt deze geschiedschrijving.

HET VADERLAND - DONDERDAG 10 NOVEMBER 1932 - AVONDBLAD B

ORDE DER VERDRAAGZAMEN

Onze stad is een nieuw orgaan rijker geworden: het heet Opbouw, wordt uitgegeven door de Orde der Verdraagzamen, heeft tot redactie de heren J. Lijs en J. F. G. Charles Corbière, die zetelen aan de Conradkade 77 en verschijnt bij de Uitgeversmaatschappij Belycor. Buys Ballotstraat 13. De titelplaat vertoont mensen, stenen dragende naar een verrijzend gebouw.

De periodiek is van occulte aard en zij wil alleen opbouwend werken, daar de schrijvers zich tot afbraak niet bevoegd achten, aangezien zij zich gerugsteund voelen door "vrienden van de overzijde".

Redacteur Lijs schrijft ter inleiding o.m.: Bijna zou ik er toe overgaan "Opbouw" te vergelijken met een oase in de woestijn: alles dor en zonder hoop en daar tussen een groepje mensen, dat zich voorneemt een frisse lafenis te brengen in het occulte kamp, niet afbrekende, wat eens anderen wrochten, maar opbouwende tot schonere gedachten.

Bij het doorbladeren van de inhoud hebben wij de indruk gekregen, dat dit tijdschrift het wil verenigen, die bij de spiritistische verschijnselen alle kritiek overboord werpen, daar voor hen vaststaat, dat elk verschijnsel een geschenk van vrienden aan de overzijde is en dat men met volle zeilen de richting op wil, waartegen dr. Dietz o.a. bij de opening van zijn lessen in Parapsychologie te Leiden zo dringend heeft gewaarschuwd en waartegen ook onder de redacties van Spiritistische Bladen en Toekomstig Leven steeds ernstiger bezwaar rijst.